

۲۰۱۷/۱۰/۲۳

ډاکټر محمدآجان مرزی

د کتلونیا د خپلواکۍ اقتصادي پابلي

کتلونیا د هسپانيې په شمال ختيځ کې پرته يوه سيمه ده چې له پېړيو راپدې خوا غواړي له هسپانيې جلا شي او خپله خپلواکي ترلاسه کړي. د دې سيمې خلک پر خپل خپلواک فرهنگ، ژبه او دودونو ټينگار کوي او غواړي چې خپل خپلواک ملي هويت ترلاسه کاندې. کتلونیا د تاريخ پوهانو په آند د ۸۷۵ او ۸۹۵ ميلادي کلونو ترمنځ، کله چې د سيمې يو شمير سيمه ايز حکومتونه سره يو ځای شول او د بارسلونا له خوا په گډه توگه اداره کېدل، رامنځته شوه (پلنيت ويسپن، ۲۰۱۷). د ۱۷۰۱ او ۱۷۱۴ ميلادي کلونو ترمنځ د هسپانيې د، ميراثي جگړو، په ترڅ کې کتلونیا د کستيل د سلطنت تر سلطې لاندې راغله، وگړو يې خپل ټول حقوق له لاسه ورکړل او ژبه يې منع شوله. دې سيمې، په ځانگړې توگه په اتلسمه ميلادي پېړۍ کې، له هغې وروسته چې يې له امريکې سره يې د سوداگرۍ اړيکې پيل شوې، زياته وده وکړه.

د شلمې سليزې په پيل کې دې سيمې يو ځل بيا هم وکولای شول چې په تدريجي توگه خپلې ژبې ته وده ورکړي او په ۱۹۳۲ کال کې يې د سلطنت له رانسکورېدو وروسته يو ځل بيا خپله خپلواکي ترلاسه کړه. خو په ۱۹۳۹ ميلادي کال کې، کله چې د هسپانيې د کورنۍ جگړې په پای کې فرانکو قدرت ته ورسېدو، کتلونیا بيا هم خپله خپلواکي له لاسه ورکړه، ژبه يې منع شوه او فرهنگ يې سرکوب شو. دې سيمې په ۱۹۷۵ ميلادي کال کې د فرانکو له مړينې وروسته تر نن ورځې پورې په تدريجي توگه بيا هم تر زياته حده اقتصادي او سياسي خودمختاري ترلاسه کړه. خو دا خودمختاري د کتلونیا د ناسيوناليسټانو لپاره کافي نه ده او هغوی غواړي، لکه مخکې چې وويل شول، د تاريخي، فرهنگي او هم اقتصادي دليلونو له امله له هسپانيې څخه خپله کومه خپلواکي ترلاسه کړي. زه غواړم په خپله دې ليکنه کې د خپلواکۍ غوښتنې اقتصادي دليلونه او پابلي په لنډه توگه تشریح کړم.

د کتلونیا سيمه نه يوازې د هسپانيې له ټولو پرمختللي سيمه ده، بلکه د اروپا په ټولنه کې هم لوړ اقتصادي توان لري. د کتلونیا اقتصاد په ۲۰۱۶ ميلادي کال کې د هسپانيې د اقتصادي توان ۱۹ سلنه برخه جوړوله (فایننشیل ټايمز، ۲۰۱۷)، د هيواد ۲۵ سلنه برخه صادرات په دې سيمه کې توليدېږي او زيات شمېر بهرني کانسرنونه په همدې ځای کې خپلې څانگې لري. د دې سيمې کورني ناخالص محصولات په ۲۰۱۶ ميلادي کال کې ۲۲۳،۶ ميليارده يورو وو او په دې توگه يې اقتصادي توان له پرتگال (۱۸۵،۲ ميليارده کورني ناخالص محصولات) او يونان (۱۷۵،۹ ميليارده يورو) څخه لوړ دی. د دې سيمې د ملي اقتصاد کلنی وده کابو ۳،۵٪ او د اروپا په ټولنه کې له ټولو لوړه ده. سره له دې چې د دې سيمې اقتصادي توان لوړ دی، د خلکو د ژوند کچه يې په نسبي توگه ټيټه ده. په دې سيمه کې د بېکارۍ کچه (۱۳،۲٪) هم د ټولې هسپانيې په پرتله (۱۷،۲٪) ټيټه ده او سرانه عايد يې هم لوړ دی. خو څرنگه چې د خپلو مالياتي عوایدو زياته برخه چې د ټول هيواد ۲۱٪ برخه عايدات جوړوي مرکزي حکومت ته ورکړي او د مرکزي حکومت له خوا د دې عوایدو له ویش وروسته يو کمه اندازه مالي وسيلې بېرته ترلاسه کوي نو د بودجه کسر لري، سره له دې چې اقتصادي وده يې لوړه ده (سي اين اين مني انټرنیشنل، ۲۰۱۷). په نتيجه کې يې د وگړو د ژوند کچه د اقتصادي ودې په پرتله زياته لوړه نه ده. د کتلونیا د سيمه ايز حکومت لپاره دا د سياسي او اقتصادي خپلواکۍ د ترلاسه کولو لپاره يو ارزښناک او مهم ټکی دی.

د پاڼو شميره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼونه: دليکنې دليکنيزې بڼې پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

پوښتنه دا ده چې آیا کتلونیا به له خپلې خپلواکۍ اقتصادي گټې تر لاسه کړي او که نه او د دې اغېزې به د هسپانيې، کتلونیا او د اروپا د ټولني پر اقتصاد په څه ډول وي؟ دا سمه ده چې کتلونیا به د خپلې اقتصادي او سياسي خپلواکۍ له تر لاسه کولو وروسته نور دې ته اړ نه وي، چې خپل مالياتي عواید مرکز ته منتقل کاندې او په دې توگه يې د عوایدو زیاته برخه له سیمې ووځي بی له دې چې د وگړو د ژوند د کچې په لوړولو کې کوم مثبت رول ولوبوي. خو که کتلونیا له هسپانيې جلا شي نو وبه کولای شي چې خپل اقتصادي توان وساتي؟ زما په آند به دا کار دومره آسان نه وي او د دې شونتیا موجوده ده چې په پایله کې به د کتلونیا، هسپانيې او د اروپا د ټولني اقتصاد له ستونزو سره مخ او کمزوری شي.

د کتلونیا پر اقتصاد د خپلواکۍ د ناوړه اغېزو په هکله غواړم دوو ټکو ته اشاره وکړم: د هسپانيې بهرني پورونه او د اروپا په ټولنه کې غړیتوب. د هسپانيې د بهرنیو پورونو کچه په ۲۰۱۶ میلادي کال کې ۱،۲ میلیارده ډالرو ته رسېدله چې د دې هېواد د کورنیو ناخالصو محصولاتو ۹۹،۴ سلنه برخه يې جوړوله. که کتلونیا له هسپانيې خپلواکه شي نو باید د دې پورونو یوه برخه هم په غاړه واخلي. دا چې د دې پورونو اندازه به څومره وي دې ته اړه لري چې هسپانيه به د خپلو بهرنیو پورونو کومه اندازه او په څه ډول پر کتلونیا ویشي. دا برخه به زما په آند کمه هم نه وي. په دې توگه د دې شونتیا موجوده ده چې د کتلونیا د مستقل هېواد د پورونو د اداکولو وړتیا به کمه شي او په نړېوالو بازارونو کې به يې د نوو پورونو د تر لاسه کولو لگښت هم زیات شي.

د دې ترڅنګه، کله چې کتلونیا له هسپانيې څخه خپله خپلواکي تر لاسه کړه نو د اروپا د ټولني د قوانینو پر بنسټ به اتوماتیکه توگه په دې ټولنه کې خپل غړیتوب له لاسه ورکړي. د دې پایله به د اروپا د ټولني له گډ بازار څخه وتل، د اروپا د مرکزي بانک له خوا د مالي مرستو له لاسه ورکول او د صادراتو او وارداتو د بېې لوړېدل وي. د پورونو د اداکولو د وړتیا کمښت، د اروپايي ټولني له لوی بازار څخه وتل او د مالي مرستو له لاسه ورکول به په دې سیمه کې پانگه اچونه له مالي گواښونو سره مخ کاندې. په پایله کې به یو شمېر هسپانوي او نړېوال بانکونه او تصدې له سیمې ووځي. همدا اوس یو شمېر هسپانوي تصدېو اعلان کړی دی چې له دې سیمې څخه ووځي او د هسپانيې په نورو سیمو کې به مېشتې شي. دا ټول فکتورونه به پر تولید او په پایله کې د ملي اقتصاد پر ودې او د خلکو د ژوند پر کچه ناوړې پاملرې ولري.

د کتلونیا د خپلواکۍ په حالت کې به هسپانيه هم له لویو اقتصادي ستونزو سره مخ شي. او آن د دې شونتیا موجوده ده چې له دولتي افلاس سره لاس او گربوان شي. څرنګه مو چې مخکې وویل، د کتلونیا اقتصاد د هسپانيې د ملي اقتصاد د توان ۱۹ سلنه برخه جوړوي. که هېواد د خپل ملی اقتصاد یوه لویه برخه له لاسه ورکړي نو د پورونو د ادا کولو وړتیا به يې تر زیاتي اندازې کمه شي او لگښت به يې زیات شي (د کتلونیا د خپلواکۍ په اړه له ريفراندم یوه ورځ وروسته د هسپانيې د اورد مهاله پورونو د سود کچه لوړه شوه)، بهرنی پانگه اچونه به پکې کمه شي، ملي تولیدات به يې په منفي توگه اغېزمن شي، بیکاري به لانوره هم زیاته شي او د وگړو د ژوند کچه به، چې همدا اوس د بیکاري د لوړې کچې له امله ټیټه ده، لا نوره هم ټیټه شي، په ځانګړې توگه په هغو سیمو کې چې د مرکز له خوا مالي انتقالاتو ته اړ دي.

په سیمه کې له اقتصادي ستونزو سره جوغت د اروپا په ټولنه کې هم اقتصادي ستونزې رامنځته کېدای شي. د کتلونیا خپلواکېدل او په دې توگه د اروپا له ټولني وتل به په هیڅ ډول د دې ټولني په گټه نه دي. د اروپا له ټولني د وتلو پر مهال د دې شونتیا موجوده ده چې په کتلونیا کې د مالیاتو په اصطلاح یوه واحه یا پناه ځای رامنځته شي او نړېوال لوی شرکتونه له مالیاتو د تېښتې لپاره خپل مرکزي دفترونه دې ځای ته منتقل کاندې. د اروپا ټولنه همدا اوس له مالیاتو د تېښتې له امله څه ناڅه یو بیلین یورو مالیاتي عاید له لاسه ورکوي (د اروپا پارلمان، ۲۰۱۷).

د پاڼو شمېره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
پاڼه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

اخځليک

- ۱- پلنيت ويسين (د پوهې سپاره)، د کتلونیا تاريخ، ۲۰۱۷، (Planet Wissen, Geschichte Kataloniens) (په ليکه)، دلته ېې وگورئ:
http://www.planet-wissen.de/kultur/suedeuropa/reiseland_katalonien/pwiegeschichtekataloniens100.html
(د لاسرسي نيټه: ۲۴/۱۰/۲۰۱۷)
- ۲- د فايننشل ټايمز جريده، د کتلونیا اقتصادي توان خپلواکي غوښتنه پورې کوي، ۲۰۱۷، (Catalonia's economic strength fuels independence push) (په ليکه)، دلته ېې وگورئ:
<https://www.ft.com/content/62118282-a35a-11e7-b797-b61809486fe2>
(د لاسرسي نيټه: ۲۴/۱۰/۲۰۱۷)
- ۳- سي اين اين مني انټرنیشنل، آیا کتلونیا د يوازي تگ توان لري؟، ۲۰۱۷، (Would going it alone work for Catalonia?) (په ليکه)، دلته ېې وگورئ:
<http://money.cnn.com/2017/09/29/news/economy/catalonia-independence-spain-economy/index.html>
(د لاسرسي نيټه: ۲۴/۱۰/۲۰۱۷)
- ۴- د اروپا پارلمان، د مالياتو عمومي سياست، ۲۰۱۷، (European Parliament, General tax policy) (په ليکه)، دلته ېې وگورئ:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.11.1.html
(د لاسرسي نيټه: ۲۴/۱۰/۲۰۱۷)

پای

د پاڼو شمېره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليولو مخکې په ځير و لولئ